

Reactie Landelijk Platform GGz op SER advies *Werk: van belang voor iedereen*

Algemeen

Het Landelijk Platform GGz is blij met de uitgangspunten die de SER in het advies *Werk: van belang voor iedereen* hanteert. De focus ligt op mogelijkheden in plaats van beperkingen van chronisch zieken om te werken. En de SER houdt een warm pleidooi voor een inclusieve arbeidsmarkt en het voorkómen van uitval. Werk is inderdaad van belang voor iedereen. Het biedt structuur en regelmaat; het versterkt de mogelijkheden om de regie over het eigen leven te voeren; het bevordert de kwaliteit van leven en het gevoel van eigenwaarde. Wanneer meer mensen met een psychische kwetsbaarheid gaan werken is dat een verrijking voor henzelf, voor de organisaties of bedrijven waar zij werkzaam zijn en voor de samenleving als geheel. Bovendien nemen zorgkosten af, omdat arbeid een positief effect heeft op het herstelproces.

Het LPGGz mist in het rapport een algemene beschouwing over arbeidsomstandigheden die belemmerend zijn voor chronisch zieken. In het algemeen nemen prestatiedruk en eisen op het gebied van flexibiliteit, stressbestendigheid e.d. toe. Deze eisen leiden in het algemeen ertoe dat mensen in het arbeidsproces in de knel komen, omdat zij niet aan de verwachtingen voldoen. Dit geldt des te meer voor een groep chronisch zieken die problemen heeft met stress, verwerking van veel prikkels of gebrek aan structuur en regelmaat. Het VN-Verdrag geeft ons als samenleving de verplichting om juist meer ruimte te scheppen op de werkvloer voor mensen met een chronische ziekte.

Bij ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en problemen rond toegang tot de arbeidsmarkt spelen psychische klachten vaak een grote rol. Deze klachten kunnen variëren van licht tot zwaar, en van tijdelijk tot chronisch. We begrijpen dat de doelgroep van mensen met een psychische kwetsbaarheid gaande het adviestraject bij de SER beter in beeld is gekomen. Het LPGGz is ook blij dat deze groep in het rapport regelmatig aandacht krijgt en dat ook verwezen wordt naar de activiteiten van de stichting Samen Sterk zonder Stigma. Wij vinden het belangrijk in de verdere communicatie over het advies duidelijk te blijven maken dat het bij 'chronisch zieken' ook gaat om mensen met langdurende psychische kwetsbaarheid, want dat is in het dagelijks taalgebruik niet vanzelfsprekend.

Het LPGGz vindt dat de positie van chronisch zieken met een grote achterstand op de arbeidsmarkt in het SER-advies relatief onderbelicht blijft. Om (her)instroom van deze groep in het arbeidsproces te vergroten is het noodzakelijk dat er een continuüm aan voorzieningen is van (arbeidsmatige) dagbesteding via vrijwilligers werk, werkervaringsplaatsen naar betaald werk. De verbinding met het terrein van maatschappelijke ondersteuning wordt ons inziens te weinig gelegd.

In de cijfers over arbeidsparticipatie missen wij ook een verwijzing naar cijfers van het Trimbos-instituut (panel Psychisch gezien) over arbeidsparticipatie bij mensen met ernstige psychische aandoeningen. De arbeidsparticipatie ligt bij deze groep rond de 20 %, dus nog lager dan de marge van 25 % tot 70 % die de SER in het rapport noemt.

Rol van patiëntenorganisaties

De SER verwijst op diverse plekken in het rapport naar de rol die patiëntenorganisaties kunnen spelen. De SER benadrukt daarbij vooral de voorlichtings- en kennisfunctie van patiëntenorganisaties. Het LPGGz ziet graag dat de ministeries van VWS en SZW de rol van patiëntenorganisaties, en met name de inbreng van ervaringsdeskundigen, specifiek (laten) uitwerken. We denken daarbij aan diverse functies:

- Voorlichting c.q. deskundigheidsbevordering bij werkgevers of medewerkers van sociale diensten of UWV;
- Jobcoaching vanuit ervaringsdeskundigheid;
- Onafhankelijke cliëntondersteuning bij trajecten voor toeleiding naar werk;
- Eigen trajecten van patiëntenorganisaties op het gebied van arbeidsreïntegratie.

Het LPGGz beschikt voor alle genoemde functies over goede voorbeelden.

Ondersteuning van werkzoekende chronisch zieken

De SER wijst terecht op het belang van meer aandacht voor arbeid binnen de reguliere zorg. Terecht, want in de (behandel)zorg wordt nog te vaak eenzijdig ingezet op beter worden in plaats van op leren leven met een chronische ziekte. Dit vraagt nog om een hele omslag in het denken van de professionals in de zorg.

Het LPGGz ziet voor de ministeries een belangrijke rol om in wet- en regelgeving de noodzakelijke voorwaarden te regelen. Concreet kunnen we hierbij verwijzen naar het komende advies van het Zorginstituut als het gaat om toeleiding vanuit de zorg naar IPS-trajecten, voor met name jongeren na hun eerste psychose.

Daarnaast vinden het LPGGz het belangrijk om enkele aanvullingen te geven op deze aanbeveling van de SER. Voor jonge chronisch zieken is een goede verbinding tussen zorg en onderwijs ook een noodzakelijke voorwaarde om (op termijn) kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Ten slotte benadrukt het LPGGz graag het belang van onafhankelijke cliëntondersteuning. Zoals onder meer de transitiecommissie Sociaal Domein constateert is arbeid juist een terrein waarop de onafhankelijke cliëntondersteuning nog onvoldoende vorm krijgt.

Preventie voor arbeidsongeschiktheid

Het advies besteedt terecht veel aandacht aan de vraag wat nodig is om te voorkomen dat mensen naar de WIA doorstromen. De in de Wet verbeterde poortwachter is hierbij van belang en schept voor de werkgever zeker verplichtingen om aanpassingen te doen, zodat meer mensen kunnen blijven werken met een chronische ziekte. Diezelfde verplichting vloeit ook voort uit het VN-Verdrag. Dit vraagt om investeringen door de werkgever. In de publieksversie staat de wens dat de maatregelen niet hoeven te leiden tot hogere kosten of inspanningen voor de werkgever. Het LPGGz betwijfelt of dit de juiste manier is om werkgevers in beweging te krijgen en meer preventie te realiseren. Het was passender geweest om werkgevers nadrukkelijker te stimuleren om hun verantwoordelijkheid op te pakken.

Hiernaast had het LPGGz het op prijs gesteld als er ook aanbevelingen waren gedaan voor het vergroten van arbeidsmogelijkheden voor mensen die al in de WIA zitten.

Relatie met participatiewet, het doelgroepenregister en arbeidsquotum

Het LPGGz ziet binnen de participatiewet twee groepen chronisch zieken die tussen wal en schip dreigen te vallen:

- o jonge mensen die nog geen werkervaring hebben en net op de arbeidsmarkt komen, hiervoor zou veel meer aandacht moeten zijn. Deze jongeren moeten eerst 4 weken zelf een baan of een opleiding regelen. Als dat niet gaat, mogen ze een uitkering aanvragen. Maar de meeste gemeenten registreren de jongeren niet en weten dus niet of deze groep na 4 weken wel terug komt. Bovendien krijgen ze, als ze nog thuis wonen, geen uitkering vanwege de kostendelersnorm. Hierdoor wordt de stap naar zelfstandigheid extra moeilijk gemaakt.
- o Mensen die in dienst zijn met een chronische ziekte, maar na een reorganisatie of na onbegrip door de werkomgeving worden ontslagen. Zij komen niet in de WIA, maar stromen na WW door naar de Participatiewet (= bijstand). Binnen de Participatiewet hebben ze geen recht op extra ondersteuning om weer aan het werk te komen. Deze extra ondersteuning hebben ze wel nodig.

Deze twee groepen komen voorlopig niet in aanmerking voor het doelgroepenregister, daar krijgt het zittende bestand van Wajong en WSW voorrang. Verder is inmiddels bekend dat UWV streng keurt en maar weinig mensen uit de Participatiewet toelaten tot het doelgroepenregister.

Rol van sociale diensten en UWV

In de periode 2012 – 2015 heeft het LPGGz het programma 'Open voor werk' uitgevoerd. (http://www.platformggz.nl/lpggz/open_voor_werk) Daarin bleek dat er sprake is van onvoldoende deskundigheid en affiniteit bij klantmanagers, keuringsartsen en andere professionals. Er wordt, zeker als het om psychische aandoeningen gaat, nog te vaak uitgegaan van het idee dat je daarmee echt niet kunt werken. De bejegening richting mensen met een chronische ziekte is regelmatig slecht: niet gericht op het versterken van eigen kracht, het ontwikkelen van talent en het zoeken van een baan in die richting; wel op het handhaven van de regels, inclusief sancties.

Tot slot zouden we een oproep willen doen: Na zoveel rapporten wordt het tijd om in actie te komen en de banen ook echt te gaan creëren.